

Započtení pohledávky

Byla-li pravomocně určena neplatnost dohody o vzájemném zápočtu pohledávek, došlo pouze k obnovení původního stavu započítávaných pohledávek. Samotné určení neplatnosti započtení ničeho nevyovídá o existenci započítávaných pohledávek.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 4349/2015, ze dne 27.9.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně JUDr. I.T., se sídlem v P., jako insolvenční správkyne dlužníka KAIVA RAJNOCHOVICE s. r. o. v likvidaci, proti žalovanému KOTRLA a. s., se sídlem v R., zastoupenému Mgr. P.M., advokátem, se sídlem ve V., o zaplacení částky 1 077 122,37 Kč, vedené u Okresního soudu ve Vsetíně pod sp. zn. 9 C 33/2014, o dovolání žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. března 2015, č. j. 15 Co 110/2015-125, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 20. října 2014, č. j. 9 C 33/2014-103, Okresní soud ve Vsetíně uložil žalovanému (KOTRLA a. s.) zaplatit do majetkové podstaty dlužníka KAIVA RAJNOCHOVICE s. r. o. v likvidaci částku 1 077 122,37 Kč (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1/ Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci (dále jen „insolvenční soud“) rozhodl o žalobě žalobkyně (JUDr. I.T. jako insolvenční správkyne dlužníka) rozsudkem ze dne 21. listopadu 2012, č. j. 13 ICm 262/2010-69, tak, že určil, že dohoda uzavřená mezi dlužníkem a žalovaným (KOTRLA a. s.) ze dne 13. května 2008, kterou byly započteny vzájemné pohledávky a závazky ve výši 1 077 122,37 Kč (dále jen „dohoda ze dne 13. května 2008“), je neplatná (bod I. výroku), zamítl žalobu v části, aby bylo určeno, že dohody uzavřené mezi dlužníkem a žalovaným ve dnech 3., 8. a 21. dubna 2008, kterými byly započteny vzájemné pohledávky a závazky v celkové výši 1 663 741,39 Kč, jsou neplatné eventuálně neúčinné (bod II. výroku), vyloučil k samostatnému projednání řízení o uložení povinnosti žalovanému vydat částku 2 740 863,76 Kč do majetkové podstaty (bod III. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod IV. výroku). V bodě III. výroku nabyl rozsudek právní moci dne 24. ledna 2013 a ve zbývajících bodech výroku dne 9. února 2013.

2/ Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 10. února 2014, č. j. 36 ICm 2503/2013, 13 VSOL 98/2013-82 (KSOL 13 INS 4013/2009), rozhodl, že k projednání řízení o zaplacení částky 2 740 863,76 Kč do majetkové podstaty dlužníka jsou v prvním stupni příslušné okresní soudy a věc postoupil k dalšímu řízení Okresnímu soudu ve Vsetíně.

3/ Soud prvního stupně usnesením ze dne 30. července 2014, č. j. 9 C 33/2014-91, řízení co do částky ve výši 1 663 741,39 Kč zastavil (na základě částečného zpětvzetí žaloby ze dne 7. února 2014).

4/ Žalobkyně zahrнула žalovanou pohledávku ve výši 1 077 122,37 Kč do soupisu majetkové podstaty dlužníka.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že právním důvodem žaloby (ve smyslu skutečností, na nichž se uplatněné právo zakládá) je pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění neplatnosti právního úkonu či jeho neúčinnosti a soupis pohledávky do majetkové podstaty. O jakou pohledávku či jiný neplatný nebo neúčinný právní úkon šlo podle hmotného práva, není již podle jeho mínění „ve sledovaných souvislostech významné“.

Na tomto základě soud prvního stupně uzavřel, že žaloba je důvodná, aniž by zkoumal „tento neplatný právní úkon podle hmotného práva, ani další skutečnosti s tímto úkonem související“.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 26. března 2015, č. j. 15 Co 110/2015-125, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Odvolací soud – vycházejí z § 233 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění do 31. prosince 2013 – nepřisvědčil závěru soudu prvního stupně, že právním důvodem předmětné žaloby je (může být) pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění neplatnosti právního úkonu a soupis majetkové podstaty. V poměrech řešeného případu totiž došlo k situaci, kdy neplatným byl shledán takový právní úkon, na jehož základě měly zaniknout vzájemné pohledávky věřitele a dlužníka v důsledku započtení dohodou. Je-li deklarována neplatnost započtení, pak takový právní úkon nemůže vyvolávat právní účinky. Jinak řečeno, důsledky započtení spočívající v zániku vzájemných pohledávek, a sice ex tunc, nenastanou. K zániku pohledávky dlužníka tak nedošlo.

Proto odvolací soud uzavřel, že vzhledem k povaze důsledku neplatného právního úkonu (způsobujícího zánik pohledávky), nemůže pravomocný výrok insolvenčního soudu, kterým je jeho neplatnost deklarována, na rozdíl od neplatné smlouvy, jako dvou či vícestranného závazkového vztahu, jehož obsahem (na rozdíl od zápočtu) jsou práva a jim odpovídající povinnost smluvních stran, vést k mimosmluvní právní skutečnosti, která je právním důvodem vzniku závazku, potažmo subjektivní právní povinnosti žalovaného plnit. Jinak vyjádřeno, je-li určena neplatnost dohody o započtení, ničeho to nevypovídá o existenci započítávané pohledávky. Z tohoto důvodu nepostačovalo k vyhovění žalobě tvrzení o pravomocném rozsudku insolvenčního soudu o neplatnosti právního úkonu.

Protože soud prvního stupně další důvody neuváděl, měl odvolací soud jeho rozsudek za nepřezkoumatelný a jako takový jej zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Proti usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, uvádějíc, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požadujíc, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek prvního stupně se potvrzuje.

Konkrétně dovolatelka formuluje otázku, „zda hypotéza právní normy § 233 odst. 1 insolvenčního zákona má ve svém obsahu kauzu či titul (právní důvod plnění), zda lze tyto právní pojmy směřovat, resp. zda je lze zaměňovat, tedy zda při aplikaci § 233 odst. 1 insolvenčního zákona lze jednou vycházet z toho, že se jedná o právní normu, v níž zákonodárce měl na mysli pod pojmem důvod právní titul, podruhé naopak z toho, že měl na mysli kauzu jako ekonomický motiv.“

Dovolatelka se vyjadřuje k pojmům právní důvod (titul) a kauza a má za to, že odvolací soud nepřipustně kauzu a titul zaměnil. Míní, že jestliže k plnění postačí existence pravomocného rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění neplatnosti právního úkonu, nemůže nalézací soud rozhodující o žalobě na plnění přezkoumávat kauzu závazku a činit z ní závěry, resp. rozhodovat na jejím základě o žalobě na plnění (opírající se o zjištěnou neplatnost). Takový postup se dle dovolatelky vzájemně vylučuje.

Žalovaný považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné, přičemž argumentuje ve prospěch závěru, podle něhož má vyslovení neplatnosti dohody o započtení za následek, že pohledávky, jež měly zaniknout touto dohodou o zápočtu, nezanikly a i nadále trvají, tedy nemůže pojmově vzniknout bezdůvodné obohacení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2013) se podává z bodu 2., článku II., zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť výkladem § 233 odst. 1 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud v dotčených souvislostech dosud nezabýval.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle § 233 odst. 1 insolvenčního zákona je-li pravomocným rozhodnutím zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, musí být vydán majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu. Insolvenční správce to však může odmítnout, jestliže nedošlo k obohacení majetkové podstaty nebo je-li požadováno více, než činí toto obohacení.

V projednávané věci je určující odpověď na otázku, zda pravomocné rozhodnutí o zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka je právním důvodem pro vydání majetkového prospěchu, tedy pro vydání bezdůvodného obohacení.

Jak je zcela zřejmé přímo ze znění § 233 odst. 1 insolvenčního zákona, odpověď na tuto otázku je pozitivní, avšak při samozřejmém předpokladu, že takový neplatný právní úkon vedl k získání nějakého majetkového prospěchu subjektem, po němž je jeho vydání následně požadováno. Jinak řečeno za podmínky, že se takový subjekt obohatil.

K povaze započtení se Nejvyšší soud vyslovil v rozsudku ze dne 28. února 2017, sen. zn. 29 ICdo 12/2015, v němž (s odkazem na důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004, uveřejněného pod číslem 90/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) zdůraznil, že započtení nelze považovat za „nějaký jiný“ způsob či formu splnění dluhu; jde o způsob zániku nesplněného závazku, při němž naopak dvojí plnění odpadá (povinnost plnit zaniká).

Tamtéž Nejvyšší soud dodal, že započtením se stranám zápočtu nedostává žádného plnění, natož takového plnění, které by mohlo být využitelné k (byť jen částečnému) uspokojení přihlášených pohledávek jiných věřitelů dlužníka; nelze však přehlédnout, že započtením dlužník „ztrácí“ majetek (pohledávku), který by mohl být využitelný ke shora zmíněnému účelu.

Z uvedeného pro poměry dané věci vyplývá, že byla-li pravomocně určena neplatnost dohody o vzájemném zápočtu pohledávek, došlo pouze k obnovení původního stavu započítávaných pohledávek (byly zrušeny účinky dle § 580 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném). Odvolací soud příléhavě dovodil, že (samotné) určení neplatnosti započtení ničeho nevypovídá o existenci započítávaných pohledávek, tedy ani pohledávky dlužníka za žalovaným. (Jen) rozhodnutí o určení neplatnosti dohody o zápočtu tedy nemůže být právním

důvodem pro uhrazení pohledávky dlužníka vůči žalovanému.

Dovolatelka při své argumentaci zjevně pomíjí výše uvedenou základní podmínku vyplývající z § 233 odst. 1 insolvenčního zákona, tedy že je nutné, aby později zjištěným neplatným právním úkonem žalovaný získal nějaký majetkový prospěch. Jen v takovém případě by bylo možné postupovat tak, jak rozhodl soud prvního stupně, tj. pro vyhovění žalobě na vydání majetkového prospěchu by postačovalo pravomocné rozhodnutí o určení neplatnosti dotčeného právního úkonu. V poměrech projednávané věci je však skutková situace odlišná. Pro vyhovění žalobě nebylo (není) dostačující pravomocné zjištění neplatnosti dohody ze dne 13. května 2008 (z tohoto rozhodnutí vyplývá jen to, že pohledávka dlužníka za žalovaným na základě této dohody nezanikla). Soud prvního stupně se tedy měl zabývat tím, zda pohledávka dlužníka vůči žalovanému, která byla předmětem zápočtu, vskutku vznikla a existuje.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)